

MALİ DENETİMİN ANAYASAL İLKELERİ

Dr. Ali Osman SALI
Başbakanlık Başmüfettişi

I- KAVRAMSAL BELİRLEME VE GENELLEMELER

En genel tanımıyla denetim, yetkili bir organın (örgütün durumunu veya uygulama sonuçlarını belirli ölçülere göre değerlendirmektir.

Mali denetim ise, denetim kavramının alt ayrımı olup uygulama sırasında ve uygulama tamamlandıktan sonra gelir ve giderlere ilişkin bütçe işlemlerinin yasal yetkiler ve amaçlara uygun kullanılıp kullanılmadığı, yasalara uygun hareket edilip edilmediği, kaynak kullanımında en az girdi ile en çok çıktının elde edilmesini sağlayacak yöntemlerden yararlanılıp yararlanılmadığı yani harcamalarda etkinlik ve verimliliğin gözetilip gözetilmediği, harcamalara ilişkin belgelerin bir değerlemeye ve kontrole imkan sağlayacak biçimde düzenli tutulup tutulmadığı, değerlendirme raporlarının çıkarılıp çıkarılmadığı hususlarının incelenmesi ve değerlendirilmesidir (1).

Yukarıdaki mali denetim tanımı, genel bütçe uygulamaları baz alınarak yapılmış bir tanımdır.

Kamu iktisadi teşebbüslerinin uygulamaları baz alındığında ise, mali denetim; bilanço, kar ve zarar hesabının incelenmesiyle kuruluşun mali bünyesine ilişkin değerlendirmeleri kapsayan denetimdir. (2).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, mali denetimde hukukiliğin veya etkinliğin tesbitine ağırlık verilebilir.

Hukukilik denetimi, mali işlemlerin mevzuat denen yasa, tüzük, yönetmelik, karar, kararname, genelge ve benzeri düzenleyici belgelere uygunluğunun araştırılmasıdır.

Etkinlik denetimi ise, bir örgütün çalışmaları, kuruluş amacı ile yaptığı hizmetler, kullandığı kaynaklarla ulaştığı hedefler arasındaki ilişkilerin karşılaştırılarak değerlendirilmesidir.

Geleneksel olarak mali denetim, kanunilik denetimi olarak anlaşılabilmişse de, günümüzde etkinlik denetimi de giderek ağırlık kazanmaktadır(3).

Ekonomik işletme niteliğindeki kuruluşların etkinlik denetimi yanında, program bütçe uygulamasının benimsenmesiyle birlikte klasik kamu dairelerinin yaptığı harcamaların etkinlik denetimi de önem kazanmıştır. Bugün ülkemizde yeterli etkinlik denetiminin olmayışı, hukuka uygun olarak tamamlanmış işlemlerde suistimali önleyememektedir. Belirtmekte yarar var ki, etkinliğin sınırlarını belirlemenin zorluğu, bu denetim biçiminde kaçışın gerekçesidir (4). Sayıştayın ve diğer denetim kuruluşlarının hukukilik

denetiminin yanında ve ondan daha fazla ağırlık vererek etkinlik denetmini oluşturması ve sistemi kurması gerekir. Kaldı ki, kamu sektörünün oransal olarak büyümesi, kamusal harcamaların etkinliğini sağlayan uygun denetim sistemlerine gereksinim duyulması anlamına gelir (5). Böyle bir gelişim günümüzün "ekonomik devlet" anlayışına da uygundur. Çünkü ekonomik konulardaki yasalar yürütme organının yetkilerini genişlettiğinden, ekonomik kamu hukukun bir sonucu ve özelliği olarak sınırlı bir parlamenter denetime doğru gidilmektedir (6).

II- YASAMA DENETİMİNE İLİŞKİN İLKELER

1. Mecburilik İlkesi

1982 tarihli T.C. Anayasasının 160. maddesi, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla Sayıştay görevli saymışken; 165. maddesi ise, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıklarının TBMM.nce denetlenmesi esaslarının kanunla düzenleneceği hükmünü getirmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Tanıtma Fonunun Başbakanlık, Maliye Bakanlığı ve Sayıştay temsilcilerinden oluşturulacak bir komisyon tarafından denetlenmesini öngören 3230 sayılı Kanunun 5. maddesini "devlet gelirleri, harcamaları ve malları üzerinde kurulacak denetim sisteminin de mutlaka Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimini sağlayacak bir nitelikte olması gerekmektedir" gerekçesiyle Anayasaya aykırı bularak iptal etmişken (7); Savunma Sanayii Destekleme Fonunun Başbakanlık, Milli Savunma Bakanlığı ve Maliye Bakanlığınca seçilecek bir komisyonca denetlenmesini öngören 3238 sayılı Kanunun 17. maddesini "ulusal savunma ve sanayiın gizliliği, teknoloji, araştırma-geliştirme, üretim ve finansman yönünden sahip olduğu özellikler"i gerekçe göstermek suretiyle (8) Anayasaya uygun bulmuştur.

Anayasa Mahkemesi kararları arasındaki bu farklılığın, kararın kararla incelenmesi yerine, kararın sosyal, siyasi, ideolojik "çevresi" içinde incelenmesiyle anlaşılabilceği ileri sürülmektedir (9).

Ancak, Yüksek Mahkeme yukarıda arzettiğimiz 1987 tarihli kararlarını müteakiben 1988 yılındaki bir kararında, uluslararası anlaşmalar gereğince özel teşebbüsün idaresine bırakılan kurumların Türkiye Büyük Millet Meclisi denetimi dışında bırakılmasını öngören 3346 sayılı Kanunun 2. maddesini "Anayasa'nın 165. maddesi, herhangi ayrı bir hükme yer vermediği halde, sermayesindeki devlet payı ne olursa olsun, uluslararası anlaşmalarla özel teşebbüsün idaresine bırakılan tüm kurumların TBMM denetimi dışında bırakılması Anayasaya uygun düşmemektedir (10)" demek suretiyle yasama denetimine ilişkin görüşünü netletirmiştir.

Böylece, genel ve katma bütçeli dairelerle, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıklarının gelir -gider ve malları hakkında yasama denetiminin anayasal mecburiyeti ortaya çıkmaktadır.

Bir başka deyişle, genel ve katma bütçeli idarelerle, kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi dışında, TBMM adına hesap denetimini zorunlu kılan başka bir hüküm Anayasa'da mevcut değildir (11).

2. Vasıtalı denetim ilkesi

"Kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş olan fonlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimine tabidir. Bu denetim, fonların bağlı oldukları bakanlıkların yeni yıl bütçe kanunu tasarılarının tümü üzerindeki görüşmeler sırasında, Anayasanın 162. maddesinde belirtilen usule göre ve fonların müteakip yıl bütçe tahminleri ile bir önceki yıl faaliyet sonuçları üzerinden yapılır.

Fon bütçeleri, bağlı oldukları bakanlık bütçeleri ile birlikte incelenerek ayrıca karara bağlanır." hükümlerini muhtevî 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 12. maddesiyle ilgili davada, Anayasa Mahkemesi, iptali istenen maddenin, fonların denetimini Anayasanın 162. maddesinde öngörülen bütçenin görüşülmesiyle ilgili esaslara bağlandığını, oysa, sadece bütçenin görüşülmesi sırasında yapılan, ancak uygulamayı dışlayan bir denetimin eksik olduğunu, fonların denetimi müteakip yıl bütçe tahminleri ve bir önceki yıl faaliyet sonuçları üzerinden yapılacak ise de, bir önceki yıl faaliyet sonuçları yasama organının önüne gelmeden önce Sayıştay ya da Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu gibi bir denetim organının incelemesinden geçmediğinden, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, yapısı, çalışma usulü ve zamanla sınırlılık gibi nedenlerle, fonların müteakip yıl bütçe tahminlerini bir önceki yıl faaliyet sonuçları üzerinden etkin bir biçimde inceleyebilmesinin olanaklı olmadığına ve 3346 sayılı Yasanın 12. maddesinin yasalarla veya yasaların verdiği yetkiye dayanarak kurulmuş olan fonların, Anayasanın öngördüğü anlam ve kapsamda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetimine olanak vermediğine karar vermiştir (12).

Görüldüğü üzere, idarenin, faaliyet sonuçlarını Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmuş olması, yasama denetiminin Anayasal anlamda yerine getirildiği anlamına gelmemekte; yasama denetiminin yerine getirilmiş sayılabilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi "adına" bir dış denetim birimince yapılan denetim sonuçlarının Meclise sunulması gerekmektedir.

3. Denetimi gerçekleştiren birimlerin çokluğu ilkesi

Devlet gelir ve giderleri ile mallarının Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlenmesinde Anayasa iki yol ve yöntem kabul etmiştir. Bunlardan birincisi Sayıştay tarafından yapılan; ikincisi de kanun ile kurulan bir sistemle gerçekleştirilen denetimdir.

Anayasanın 160. maddesinde Sayıştay'ın genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükmü bağlama işlerini yapmakla görevli olduğu belirtilmiş; 165. maddesinde de, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklarının Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi esaslarının kanunla düzenleneceği öngörülmüştür.

Demek ki, denetim bakımından tek yetkili organ Sayıştay değildir. Kanun koyucu kimi durumlarda Sayıştay'dan başka kurumlara da denetim görevini verebilir (13).

Belirtelim ki, Sayıştaydan başka denetim görevi verilebilecek birim ve kurumları sınırlamak mümkün değildir. Anayasanın 165. maddesinde kastedilen kurum sadece Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu değildir. Yasa denetimini mümkün kılacak şekilde, idari birimlere dahi Anayasanın 165. maddesi kapsamında denetim görevi vermek mümkündür (14).

4. Ardıl denetim ilkesi

Anayasanın 160. maddesi Sayıştay tarafından yapılacak denetimin usullerinin belirlenmesini yasaya bırakmıştır. Bu durumda, yasal düzenleme ile öncel, güncel ve ardıl denetimin tamamının veya bir kısmının yapılması öngörülebilmektedir.

Ancak, kesinhesabın düzenlendiği Anayasanın 164. maddesi, "mali yıl sonundan başlayarak, engeç yedi ay sonra" kesinhesap kanunu tasarılarının Meclise sunulmasını öngördüğü ve Sayıştay'ın genel uygunluk bildirimini verme tarihini, kesinhesap kanunu tasarılarının verilmiş tarihine göre belirlediğinden, Sayıştay'ın ardıl denetim yapması hususunda anayasal zorunluluk vardır.

Tekrar edelim ki, denetim usullerinin belirlenmesi kapsamında yasa ile uygulama öncesi ve uygulama sırasında da Sayıştay denetimi öngörülebilmektedir.

III- YARGI DENETİMİNE İLİŞKİN İLKELER

1. Mali yargı yerinin çok fonksiyonluğu ilkesi

Devletin bütün gelir, gider ve mallarının yasama denetimine tabi tutulması parlamenter demokrasinin gereklerinden olmakla birlikte özel bir mali yargı biriminin denetimine tabi tutulması kural değildir.

Kuruluş ve işleyişleri ülkelerin özelliklerine göre değişiklik gösteriyorsa da denetim sonuçlarının değerlendirilmesi bakımından sayıştayları iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilk grup "Denetim Bulgularının

Bir Bölümü Kendi Yapıları İçinde Kesinleşen Sayıştaylar", diğeri ise, "Denetim Sonuçlarının Tamamı Parlamentolarca Karara Bağlanan Sayıştaylar"dır.

İlk grupta yer alan Sayıştayların denetim bulgularından bir bölümü yargılanarak hüküm veya kesin hüküm tesis edilip kendi organ ya da kurullarınca sonuçlandırılmaktadır. Yargı yoluyla sonuca bağlanmayan denetim bulguları ise genellikle uygunluk bildirimleri ya da raporlarla parlamentoya sunulmaktadır.

İkinci grupta yer alan Sayıştaylar ise denetim sonuçlarını uygunluk bildirimleri ya da raporlarla parlamentoya sunmaktadırlar. Genellikle bu bildirim ve raporlar parlamento tarafından yürütmenin denetiminde araç olarak kullanılmaktadır (15).

T.C. Sayıştay'ı "Denetim Bulgularının Bir Bölümü Kendi İçinde Kesinleşen Sayıştaylar" grubu içinde yer almaktadır.

Çünkü, 1982 tarihli Anayasanın 160. maddesi Sayıştay'a genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek görevi yanında; bu denetim sonucunda belirlenecek sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak görevini de vermiştir. Ayrıca, Sayıştay'a kanunlarla inceleme, denetleme ve kesin hükme bağlama görevleri verilebilecektir. Bu durumda, T.C. Sayıştay'ı, çerçevesi inceleme, denetleme ve kesin hükme bağlama ile sınırlandırılmış çok fonksiyonlu bir Sayıştaydır. Dolayısıyla, Sayıştay sadece "kesin hükme bağlamak" ile görevlendirilmiş bir mali yargı yeri değildir.

2. Mali yargı tekeli ilkesi

Sayıştayın görevlerini düzenleyen 160. madde Anayasanın üçüncü Kısmının üçüncü Bölümünde "Yargı" başlığı altında yer almıştır. Ancak, yargı başlığı altında düzenlemekle birlikte Yüksek Mahkemeler içinde sayılmamıştır. Bu düzenleme biçimiyle Anayasa koyucunun Sayıştay'ı yargı işlevi içinde düşündüğü kesindir. Fakat Sayıştay bir Yüksek Mahkeme değildir.

Sayıştayın görevleri içinde bulunan "sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak" işlevi yargısal görevidir. Burada sözkonusu olan "sorumlular" genel ve katma bütçeli dairelerin gelir, gider ve mal sorumlularıdır. Ayrıca, yasayla Sayıştay'a başkaca gelir, gider ve mal sorumluları hakkında mali yargı görevi verilebilecektir. Bu durumda, Sayıştay genel ve katma bütçeli dairelerin gelir, gider ve mal sorumluları hakkında anayasal seviyede bir mali yargı tekeline sahiptir. Genel ve katma bütçeli daire sorumlularını mali yargı denetimi dışına çıkarılamayacağı gibi, mali açıdan yargılama görevi bir başka yargı merciine de verilemeyecektir.

Bir yandan TBMM adına denetim fonkiyonunun diğer yandan mali yargılama görevinin Sayıştay'a verilmiş olmasının yerindeliği tartışmaya açıktır.

Genel ve katma bütçeli daireler dışında kalan sabit ve döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve fonların gelir, gider ve mal sorumluları hakkında anayasal olarak bir mali yargı mecburiyeti yoktur. Bu kuruluşların sorumluları mali yargı denetimi dışında tutulabilecektir. Ancak, bunlar hakkında yasayla mali yargı denetiminin öngörülmesi halinde ise yine yargılama görevi Sayıştaya verilmelidir.

Türk Sayıştayı bir Yüksek Mahkeme olmadığı gibi bir ilk derece mahkemesi de değildir. Çünkü kararları hakkında bir başka yargı merciine müraعات imkanı bulunmamaktadır. Kısaca, Sayıştay mali yargı denetimi tekeline sahip ne'vi şahsına münhasır bir hesap mahkemesidir.

Burada belirtilmesi gereken bir başka husus ise, Sayıştayın kesin hükme bağlama görevini, bir diğer deyişle yargısal işlevini doğrudan doğruya Anayasa tarafından kendisine verilen bir görev olarak yapmasıdır (16). Yargısal işlevi nedeniyle Sayıştayın bir başka organ "adına" hareket etmesi söz konusu değildir.

3. Durduramazlık ilkesi

Kesinhesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş olmasının ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemeyeceği ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmeyeceği Anayasanın 164. madde 3. fıkrası hükmüdür.

Maddenin 2. fıkrası ise "Kesinhesap kanunu tasarısı, yeni yıl bütçe kanunu tasarısı ile birlikte Bütçe Komisyonu gündemine alınır. Bütçe Komisyonu, bütçe kanunu tasarısıyla kesinhesap kanunu tasarısını Genel Kurula birlikte sunar, Genel Kurul, kesinhesap kanunu tasarısını, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla beraber görüşerek karara bağlar" hükmünü taşımaktadır. Bu düzenleme biçimi, kesinhesap kanunu tasarısının gelecek yıl bütçe kanunu tasarısıyla birlikte yasalaşmasını öngörmektedir.

Bu durumda, kesinhesap kanunu tasarısının kanunlaşması Sayıştayın önceki yıl hesaplarını denetlemesini ve yargılamasını kısıtlayacak mıdır? Anayasayı lafzen ve amaç olarak değerlendirdiğimizde, Sayıştayın geçmiş yıl kesinhesabına ilişkin denetim ve hesap yargılamasının tasarının yasalaşmasıyla birlikte sona ereceği düşüncesindeyiz. Çünkü, kesinhesap kanunu tasarıları ilgili oldukları mali yılın sonundan başlayarak en geç yedi ay sonra, Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacak; Sayıştay'da, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Türkiye Büyük

Millet Meclisine sunacaktır. Anayasanın 164. madde 3. fıkradaki amacı, genel uygunluk bildirimının sunulmasından sonra yılın kalan iki buçuk ayında Sayıştaya denetim ve hesap yargılamasına devam etmek imkanı sağlamak olmalıdır. Çünkü Anayasa süresi belirsiz ve yıllarca sürecek bir denetim ve yargılamayı amaç edinmiş olmamalıdır.

Ancak, Sayıştay'ın denetim usulleri kanunla belirlendiğine göre, kanun her zaman daha uzun bir denetleme ve yargılama süresi öngörebilir. Yani, denetim yılının bitiminden sonra da denetim ve yargılamaya yasa ile devam imkanı getirilebilir. Kaldı ki, yasalara göre suç teşkil eden fiil ve işlemler üzerinde zamanaşımı süresi içinde her zaman denetim ve yargılama yapılabilir.

IV- YASAMA VE YARGI DENETİMİNE İLİŞKİN ORTAK İLKELER

1. Denetim yönteminin serbestliği ilkesi

Başta da belirtildiği üzere, mali denetim hukuksallığın veya etkinliğin tesbiti amacıyla yapılabileceği gibi her ikisinin tesbiti için de yapılabilir. Giderek etkinliğin önceliğine verilen önem hukuksallığın tesbitini dışlamaya neden olmamalıdır.

T.C. Anayasası bu konuda tercih belirtmemiş, denetim usul ve esaslarının belirlenmesini yasaya bırakmıştır. Kaldı ki bu konudaki yasal düzenleme yapmanın gereği dahi tartışmaya açıktır.

Bu itibarla, hem Sayıştay'ın hem de yasama denetimi maksadıyla kurulmuş birimlerin hukuksallık veya etkinlik denetimi yapmasına engel bulunmamaktadır.

Ancak, mali denetim dışında Sayıştay'ın yönetsel denetim yapmasına izin verilmemiştir. Fakat, 165. madde kapsamında teşkil edilen denetim birimlerinin yönetsel (idari bünye) denetim yapmalarını engelleyecek bir anayasa hükmü mevcut değildir. Yasanın belirlemesi halinde 165. madde kapsamındaki kuruluşları denetlemek üzere teşkil edilecek denetim birimleri, yönetsel denetim de yapabileceklerdir.

2. Yasal düzenleme zorunluluğu ilkesi

Yasama ve mali yargı denetiminin anayasal kuruluşu olan Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir (m.160).

Ayrıca, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıklarının Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi esasları da kanunla düzenlenir (m. 165).

Anayasanın 160. maddesiyle öngörülen denetimin "esas"ları bu madde ile belirlenerek denetim usulü yasaya bırakılmışken; 165. maddede öngörülen denetimin "esas"larının belirlenmesi de yasaya bırakılmıştır. Bir başka deyişle, mali denetimin usul ve esaslarının idari işlemle belirlenmesi, daraltılması veya genişletilmesi mümkün değildir.

V- YÜRÜTME DENETİMİNE İLİŞKİN İLKELER

1. Kesintili denetim ilkesi

İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren mesleki kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle, vakıflarda, hertürlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapmakla görev Devlet Denetleme Kurulu Türk Hukukuna ilk kez 1982 Anayasası ile girmiştir (m.108).

Ancak, Anayasa metninden de görüldüğü üzere, Devlet Denetleme Kurulunun yapacağı denetimler, yasama organı adına yapılan denetimler ve mali yargı denetimleri gibi düzenli olarak yapılan denetimler değildir. Kurul sadece Cumhurbaşkanının iradesi üzerine harekete geçen bir birimdir.

2. Görev alanın kısıtlılığı ilkesi

Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı "idare" ile sınırlandırılmıştır. Kurul idarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla görev yapar. Bu fonksiyonel sınırlama yanında, Kurulun görev alanı "kurumsal" olarak da sınırlandırılmıştır. Silahlı Kuvvetler ve yargı organları Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi, yargı organlarının, aynı zamanda yürütme erkinin de başı olan Cumhurbaşkanının "isteği" üzerine görev yapacak bir kurulun görev alanı dışında bırakılmasını gerekli kılıyorsa da, silahlı kuvvetlerin de bu ayrı alan içinde tutulmasının isabetlilik derecesi tartışılabilir.

3. Denetim yönteminin belirliliği ilkesi

Anayasanın 108. maddesi Kurulun denetim yönteminin hukuka uygunluk ve etkinlik denetimi olacağını belirtmiştir.

4. Yasal düzenleme ilkesi

Denetimin esas ve usulleri ana hatlarıyla anayasada belirlenmiş olduğundan olsa gerek ki, Devlet Denetleme Kurulunun denetim usullerinin düzenlenmesi diğer yasama ve mali yargı denetimiyle görevli birimlerle ilgili düzenlemede olduğu gibi "yasa"ya bırakılmamıştır. Yani Kurulun denetim usulleri için yasa çıkarmaya gerek yoktur. Bir başka deyişle, Kurulun çalışma ve denetim usulleri daha alt düzenlemelerle belirlenebilecektir.

DİPNOTLAR

- (1) BULUTOĞLU, K.-KURTULUŞ, E., Bütçe ve Kamu Harcamaları, İst. 1988, s. 236 Denetimin diğer boyutu ise, örgütsel işleyişin parasal nitelik taşımayan işlemlerinin denetlenmesini konu alan idari denetimdir.
- (2) ASLAN, M. KİT'lerin TBMM ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Tarafından Denetimi, Türkiye'de Denetimin Etkinlik ve Verimliliği Sempozyumu, Ank. 1990, s. 59.
- (3) BULUTOĞLU, K.-KURTULUŞ, E., a.g.e., s.237
- (4) Ekonomik alandaki yargısal denetimin hukuki bilgi sınırını da aştığını gören yargıcın çekingenliği, bu alandaki takdir yetkisinin genişlemesini teşvik etmiştir. Ancak zaman zaman mahkemeler yerindelik denetimine girmekten de çekinmemiş, ülkenin içinde bulunduğu koşulların gereklerini salt hukuka uygunluk araştırmasının önüne geçirebilmişlerdir. (Turgut TAN, Ekonomik Kamu Hukuku, s. 212, 222)
- (5) BROWN, C.V./JAKSON, P.M., Public Sector, Economics, Oxford 1982, s. 149
- (6) DİKEÇ, Ü. Fonlar ve Denetim, Çağdaş Sayıştay Denetimi Semp. s. 157
- (7) Anayasa Mahkemesi, 24.2.1987, R.G. 12.11.1987, s. 20-21
- (8) Anayasa Mahkemesi, 5.5.1987, 1/10, R.G. 21.11.1987, s. 68
- (9) Bak. ÇAĞLAR, B. Anayasa Mahkemesi Kararlarında Demokrasi, Anayasa Yargısı 1990, s. 121
- (10) Anayasa Mahkemesi, 28.1.1988, 12/3, R.G. 7.10.1988, s. 13
- (11) Mehmet ÇINARLI'nın Anayasa Mahkemesinin dipnotu 10'daki kararına karşıoy yazısı.
- (12) Anayasa Mahkemesi, 28.1.1988, 12/3, R.G. 7.10.1988, s. 15-18
- (13) Anayasa Mahkemesi, 11.1.1985, 6/1, R.G. 17.6.1985, s. 10;18.2.1985, 9/4 Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi, sayı 22, s.65;24.2.1987, 24/6, R.G., 12.11.1987, s.20.
- (14) Anayasa Mahkemesi, 24.2.1987, 24/6, R.G. 12.11.1987, s. 20
- (15) Yeni Anayasa Hakkında Sayıştay Görüşü, Ank.1982, s.29
- (16) KANETİ, Selim, Türk Kamu Maliyesinin Anayasal Temelleri (III) İktisat ve Maliye, cilt XXXVI, sayı 10, Ekim/1989, s.403-404